

GEVHER NESİBE SULTAN

Selçuklu hükümdarlarından II. Kılıçarslan'ın kızı (?- 1204). Gevher Nesibe Sultan, saray başsipahisine (ordu komutanına) gönül verir, ancak bu evliliğe Gevher Nesibe Sultan'ın ağabeyi hükümdar I. Gıyaseddin Keyhüsrev karşı çıkar. Hükümdarın savaşa gönderdiği başsipahi savaşı kazanır ama yaralı olarak döner ve bir süre sonra da ölür. Bu olay sonrasında Gevher Nesibe Sultan üzüntüsünden hastalanır ve verem hastalığına yakalanır. Kız kardeşinin durumunu öğrenen I. Gıyaseddin Keyhüsrev onu ölüm döşeginde ziyaret eder. Büyük bir pişmanlık içinde özür dileyerek, ondan son dileğini sorar. Gevher Nesibe Sultan, ağabeyine şu vasiyette bulunur:

“Ben çaresiz bir derde düştüm. Kurtulmam olanaksız. Hiçbir hekim derdime çare bulamadı. Ben artık ahiret yolcusuyum. Eğer dilersen, benim malvarlığımıla benim adıma bir şifahane (hastane) yaptır. Bu şifahanede bir yandan dertlilere şifa verilirken, bir yandan da çaresi olmayan dertlere çare aransın. Hem sözlüm kumandanın yaralarını, hem de benim gönül yaramı çekecek olanları iyileştirsin. Bu şifahane ünlü hekim ve cerrahlar yetiştirsin. Burada kimseden bir kuruş para alınmasın. Burası benim adıma bir vakıf olsun.”

I. Gıyaseddin Keyhüsrev bu vasiyetten çok duygulanır. Kız kardeşinin hastalığına kendisinin neden olmasından büyük üzüntü duyar. Çünkü Gevher Nesibe, Kılıçarslan'ın ona yadigârıdır. Sarayın baş tacıdır. Ağabeyi Gıyaseddin Keyhüsrev yetim kardeşini kırmaz. Bu hastalıklı kızcağzın gönlünü yapmaya, duasını almaya bakar. Gevher'in de ne inci mercanda gözü vardır ne de dantel fincan arar. İslanmış şeker dönen soluk cildine bakmaz, meydanlara çıkmayı arzular. Ona; “kılıcı bu incecik bileklerinle mi tutacaksın, üç basamak çıkınca kesiliyorsun, günlerce at üstünde nasıl duracaksın” demek gerekir ama ağabeyi böyle bir şeyi kesinlikle yapmaz, duygulu kardeşini hoşça tutar.

Gevher bir sultan kızıdır, önüne nefis yemekler, körpe meyveler dizilir. Ama o, Sahra'da aç koşturan gençleri düşündükçe iştahından kesilir. Odası aydınlık ve sıcaktır, oysa bozkırın ayazında titreyen erleri anımsadıkça çıldırması gelir. Bir ara cepheden öyle çok yaralı gelir ki sarayın koridorları revire döner. Ne yazık ki gazilerin çoğu hekim yüzü görmeden ölür, elbiseleri ile defnedilirler. Gevher Nesibe, sabahlara dek acı çeker: “Neden bizim usta cerrahlarımız yok? Hem bin derde deva bulan tabiblerimiz nerede?” diyerek kendini hırpalır.

Gıyaseddin Keyhüsrev onun son dileğini yerine getirir ve 1204'te anısına Kayseri'de ünlü Şifaiye Gıyasiye medresesinin yapımını başlatır. Şifahane iki yılda tamamlanarak 1206'da hizmete açılır. Gevher Nesibe Hatun, medrese içinde yer alan türbeye gömülür. 12. yüzyılda yaşayan

Gevher Nesibe'nin özellikle tarihi ve ilmi değeri çok yüksek olan bir eserin yapımını vasiyet etmesi. Kendisinin sahip olduğu ileri görüşlülüğün çok önemli bir örneğidir.

Yaptırılan medrese 13. yüzyılda hem kervanları ağırlayan bir konaktır hem de ilim yuvası olur. Bu medrese, yapıldığı tarihten günümüze kadar Gevher Nesibe Şifahiyesi, Kayseri Darüşşifası, Şifahatun Medresesi, Kayseri Maristanı, Darüşşifa Medresesi, Çifte Medrese, Çifteler, Gıyasiye, Kayseri Tıbbiyesi gibi türlü adlarla anılmıştır. Şifahanenin doğusuna, daha sonra Gevher Nesibe Sultan'ın ikinci kardeşi İzzettin Keykavus tarafından 1210-1214 yılları arasında tıphane (Tıp medresesi) yapılmıştır. Bu çift yapının 1890 yılına dek amacına uygun biçimde kullanıldığı bazı kaynaklarca belirtilmiştir.

Adından da anlaşılacağı gibi yapı, 280 m2 alanı kaplayan iki bölümden oluşur. Her iki bina açık avluları ile tipik Selçuklu plan şemasına sahiptir. Yapılardan birinin avlusu diğerinden büyüktür. Batı bölümde şifahane, doğuda tıp medresesi bulunur.

Gevher Nesibe Şifahiyesi ve Medresesinde Selçuklu hükümdarı Alaattin Keyku-bat'ın sağlık nazırı Ekmeleddin de hocalık yapmıştır. Ünlü Türk hekimlerinden Ebubekir Gazanferî, Ali Şinasi, Ebu Salim, İbni Kübra, Yakubî, Şücaeddin Ali Bin Ebu Tahir, Seyit Samet, bu medreseden yetişmişlerdir. Gevher Nesibe Şifahiyesi günümüzde Erciyes Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsüne tahsis edilmiş, 14 Mart 1982'de Tıp Tarihi Müzesi olarak hizmete açılmıştır.

KAYNAKÇA: Büyük Larousse 1986), Yeni Rehber Ansiklopedisi (Türkiye Gazetesi, 1993), TDV İslam Ansiklopedisi (2002), Ana Britannica (2005), İhsan Işık / Ünlü Kadınlar (Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi, C. 6, 2013) - Encyclopedia of Turkey's Famous People (2013).